

leerlingen in thema 1 bijvoorbeeld na een voorgesprek eerst tekstblokken bij afbeeldingen van voertuigen plaatsen (receptief), dan een tekst lezen en meerkeuzevragen beantwoorden (receptief), en pas later bij een tekst gesloten vragen beantwoorden (productief). Minder positief vind ik het feit dat het materiaal zich soms te sterk lijkt te beperken tot woordbetekenissen terwijl schoolse taalvaardigheid meer is dan dat. Nemen we bijvoorbeeld de behandeling van een taalfunctie als 'verklaren'. De betekenis van dit woord wordt in verschillende contexten aangebracht en de leerlingen moeten dit woord receptief beheersen. Zo moeten ze bijvoorbeeld een verklaar-vraag bij een tekst kunnen beantwoorden. De betekenis van 'verklaren' en 'verklaring' wordt omschreven als 'uitleg, uitleggen, iets duidelijk maken'. Wat mij hier opvalt is dat de leerlingen niet expliciet worden ingeleid in het omgaan met deze taalfunctie. Ze leren wel de betekenis van het woord maar niet hoe ze een verklaar-vraag moeten beantwoorden terwijl ze dat in de dagelijkse klaspraktijk juist wel moeten kunnen. Nog een bedenking. Hoewel de leerlingen van de eerste graad dagelijks geconfron-

teerd worden met moeilijke schoolboekteksten vraag ik me toch af of het niveau van de aangeboden teksten niet wat hoog gegrepen is. Sommige teksten zijn vrij lang en de relaties tussen zinnen zijn niet altijd expliciet. Bovendien zijn de vragen bij de teksten soms vrij moeilijk. Op zich zou dit niet erg zijn als men in de docentenhandleiding ook dieper zou ingaan op leesstrategieën en op het beantwoorden van vragen bij teksten. Ik betwijfel echter of dat zal gebeuren. De gekozen ingang is immers schoolse woordenschat en niet leren lezen.

Hoewel het materiaal zelf nogal wat eisen lijkt te stellen aan de taalvaardigheid van de leerlingen, heb ik er vertrouwen in dat het de schoolse woordenschat van de leerlingen inderdaad vergroot indien het door de leerkracht goed gebruikt wordt. Ik ben echter erg benieuwd of leerlingen daardoor ook beter kunnen volgen in andere vakken. Bovendien vraag ik me af of het niet nuttig zou zijn ook zaakvakdocenten in te wijden in de drie-fasen-didactiek. Niet alleen allochtone maar ook autochtone leerlingen zouden daarbij gebaat zijn.

Veerie Geudens

Volwassenenonderwijs

SERIE:	Spreekvaardigheid in de dop
BESTELADRES:	Amsterdamse School voor Volwassenen Centrale Administratie 's-Gravesandeplein 19 NL - 1091 BB Amsterdam tel. 020/665.77.80.
AUTEUR:	A. Fonck
UITGAVEJAAR:	1989 e.v.

TITELS:	Deel 1: Informatie vragen (37,50 NLG) Deel 2: Beschrijven (37,50 NLG) Deel 3: Regelen (35 NLG) Deel 4 en 5: nog te verschijnen
DOELGROEP:	volwassen anderstaligen op verschillende spreekvaardigheidsniveaus

Spreekvaardigheid in de dop biedt spreekoefeningen aan die "uitnodigen tot communicatie" (Fonck, A. extra nummer Vonk, febr.1992, p.53-59). Tot nu toe verschenen 3 delen, met telkens als titel de hoofdtaalfunctie die in dat onderdeel geoefend wordt: informatie vragen, beschrijven, regelen. Als voornaamste inspiratiebron werd aanvankelijk **Harrap's Communication Games** (Hadfield, 1984) gebruikt, maar later betrok de auteur er ook andere bronnen bij en ging ze zich steeds meer op typisch Nederlandse aandachtspunten richten.

Doelstellingen

Spreekvaardigheid in de dop bevat materiaal om de spreekvaardigheid van volwassen anderstaligen te oefenen. Met spreekvaardigheid wordt bedoeld dat de studenten Nederlands oefenen in communicatieve situaties, d.w.z. situaties met als doel een bepaalde opdracht te volbrengen die niet uitgevoerd kan worden zonder per twee of in kleine groepjes met elkaar te praten en informatie uit te wisselen. Het doel van de *lesgever* is natuurlijk dat bepaalde taalitems mondeling geoefend worden (structuren, functies, typische uitdrukkingen, ...) maar de *student* krijgt een opdracht die dat doel tot middel maakt (b.v. de taak 'zoeken welke gezinnen bij elkaar horen' kan niet uitgevoerd worden zonder de taalfunctie 'informatie over iemand vragen' te oefenen). Zo ontstaan motiverende oefeningen waaraan de studenten plezier hebben.

Spreekvaardigheid in de dop, zo stelt de auteur uitdrukkelijk, is echter geen 'leergang' spreekvaardigheid. Het is dus *niet* een cursus die van de eerste tot de laatste pagina gevolgd kan worden en waarbij de student dan na de laatste pagina van het laatste deel kan 'spreken'. Er wordt van de leerkracht verwacht dat hij bewust oefeningen selecteert die geschikt zijn voor het taalbeheersingsniveau van zijn studenten en die in de les integreert met de andere taalvaardigheden. Geen gesneden brood dus, maar wel een rijke bron aan boeiend materiaal voor de leerkracht die zich even de moeite wil getroosten vertrouwd te raken met de werkwijze en werkvormen. En eens de leerkracht een oefening gekozen heeft, beschikt hij eigenlijk wel over een kant-en-klaar-pakketje, omdat hij niet meer zelf aan het tekenen e.d. hoeft te slaan.

Inhoud en opbouw

Elk deel van **Spreekvaardigheid in de dop** is tegelijkertijd docentenhandleiding en cursistenboek, waarbij goed wordt aangegeven welk materiaal voor de cursisten moet worden gekopieerd.

Als handleiding voor de docent is **Spreekvaardigheid in de dop** bijzonder volledig. Na een algemene introductie met o.a. praktische tips om met dit soort spreekoefeningen te werken volgen handige overzichten: op nummer, op taalfunctie en op thema. Deze indexen vormen een belangrijke steun bij het zoeken naar een geschikte spreekoefening voor een welbepaalde groep. Ver-

der volgt een overzicht van alle afbeeldingen, wat voor de leerkracht de mogelijkheid vergemakkelijkt zelf nieuwe oefeningen te ontwerpen rond bestaande tekeningen en kaartjes. Per oefening wordt dan nog informatie gegeven over de specifieke taalfunctie die geoefend wordt, bij welk thema de oefening hoort, welke zinsconstructies en grammaticale kennis nodig zijn om de oefening te kunnen uitvoeren, welk materiaal gekopieerd moet worden, wat de opdracht voor de studenten is, hoe de oefening verloopt en hoe ze eventueel kan ingeleid of voorbereid worden. Ook al het materiaal voor de cursist is opgenomen; de leerkracht hoeft enkel nog te kopiëren.

Van een duidelijke opbouw binnen de afzonderlijke delen is niet echt sprake. Moelijkere en gemakkelijker oefeningen wisselen elkaar af. Dit kan wel tot verwarring leiden, zeker omdat er geen niveau-aanduidingen worden gegeven. De leerkracht moet dus enige ervaring hebben met het inschatten van het taalbeheersingsniveau van zijn groep én van de oefeningen die in aanmerking komen om een goede selectie te maken. De beschrijvingen van te kennen taalconstructies en grammatica kunnen daarbij wel helpen, maar toch is het ontbreken van niveau-aanduidingen erg jammer. Zelfs een heel globale indeling in drie groepen (b.v. basisniveau, halfgevoerd, gevorderd) zou al een stap vooruit zijn. De auteur is zich van deze lacune bewust en hoopt die informatie in een later stadium wel te kunnen geven. Maar ze voegt daaraan toe dat veel oefeningen op verschillende niveaus gedaan kunnen worden. Een 'oplossing' voor het gebrek aan informatie op dit gebied ligt dus misschien niet zo voor de hand. Toch mag dit de leerkracht niet afschrikken. Ik weet uit ervaring dat men de inschatting qua niveau vrij snel leert en een leerkracht die een oefening zorgvuldig bekijkt (en eventueel zelf probeert) zal zelden echt fout zitten, lijkt me. Ook bevatten sommige oefeningen afzonderlijke uitwerkingen voor 'langzame leeders'.

Andere gegevens en overwegingen

Een leerkracht die **Spreekvaardigheid in de dop** wil gebruiken zal wel enige moeite moeten doen om vertrouwd te raken met de werkvormen. Er wordt immers vaak in paren of kleine groepjes gewerkt en dat kan voor sommige leerkrachten chaotisch of oncontroleerbaar lijken. De auteur geeft echter ook een aantal tips om goed met de spreekoefeningen te kunnen werken (b.v. eerst voordoen met een voorbeeldpaar) en organisatorische problemen te vermijden.

Een vraag die kan rijzen bij het inkijken van het materiaal, is in hoeverre er rekening gehouden is met de culturele heterogeniteit van de doelgroep. De tekeningen en de namen zijn b.v. erg 'Nederlands' en doen niet 'intercultureel' aan. Zoals de auteur echter zelf opmerkt, komen die interculturele bijdragen vanzelf tijdens het uitvoeren van de oefeningen. Dit lijkt me een aanvaardbare rechtvaardiging. Het soort spreekoefeningen dat aangeboden wordt, leidt inherent tot meer sociaal contact en informatie-uitwisseling tussen de studenten, zodat de inbreng van elke student vanuit zijn eigen achtergrond vrij groot kan zijn.

Verder wil ik opmerken dat de technieken die gebruikt worden om de studenten te doen communiceren, erg gevarieerd zijn. Nu eens moet er informatie verzameld en uitgewisseld worden, dan weer moet er een oplossing voor een probleem gezocht worden. Ook raden en bij elkaar zoeken komen aan bod.

Van belang voor de Vlaamse leerkrachten Nederlands is zeker ook dat **Spreekvaardigheid in de dop** heel goed bruikbaar is in Vlaanderen. Een enkel woord zal eens moeten veranderd worden, maar het materiaal is zeker niet typisch Noordnederlands.

Tenslotte een globaalindruk. Dat de auteur

dit materiaal ontwikkeld heeft in de lespraktijk komt tot uiting in de tips en beschrijvingen bij de oefeningen, die een heel sterke kant van **Spreekvaardigheid in de dop** vormen.

Spreekvaardigheid in de dop biedt een enorme waaier aan communicatieve oefeningen met alle nodige tekeningen, kaartjes

e.d. voor de cursisten. Hieruit kan elke leerkracht een voor zijn doelgroep geschikte selectie maken. Dit zal niet altijd even gemakkelijk zijn en het eist wat ervaring, maar het zou bijzonder jammer zijn je daardoor te laten afschrikken.

Ann De Schryver

TITEL:	Code Nederlands 1. Basisleergang Nederlands voor volwassen anderstaligen
UITGEVERIJ:	Meulenhoff Educatief bestellingen bij: Afdeling Informatie en Verkoop Postbus 100 NL - 1000 AC Amsterdam tel. 020/62.62.690.
AUTEURS:	F. Kuiken & A. van Kalsbeek
UITGAVEJAAR:	1990
ONDERDELEN:	tekstboek (31,50 NLG) oefenboek (19,50 NLG) docentenhandleiding (59,50 NLG) set van 3 cassettes (250 NLG)
DOELGROEP:	hooggeschoolde volwassen anderstaligen die nog geen kennis van het Nederlands bezitten

OPMERKING: hieronder wordt enkel deel 1 besproken; intussen is ook deel 2 verschenen (Van Kalsbeek, Huizinga & Kuiken 1991), alsmede een reeks computeroefeningen

Doelstellingen

Code Nederlands is een basisleergang Nederlands en heeft als doel hoogopgeleide anderstaligen (d.w.z. zij die in het land van herkomst enige jaren voortgezet onderwijs gevolgd hebben) in 250 à 300 lesuren tot het basisniveau Nederlands te brengen zoals dit door de *Programmacommissie Nederlands als Tweede Taal Volwassenen*

beschreven is.

Met het woord 'leergang' wordt reeds aangeduid dat het om een cursus gaat die op zichzelf staat en die zonder inschakeling van ander materiaal tot een bepaald taalniveau leidt.

Concreet komt dit erop neer dat een cursist zich na deel 1 én 2 "kan redden in die situaties waar de doorsnee burger in het dagelijks leven mee te maken krijgt" (Kuiken, F., extra nummer Vonk, febr. 1992, p.60-65).

De beperking 'hoogopgeleide' anderstaligen is van belang. Voor laaggeschoolden lijkt het pakket niet direct bruikbaar, o.a. gezien de vrij moeilijke grammaticale terminologie en de snelheid waarmee gewerkt wordt. Voor de 'hoogopgeleiden' is het dan echter juist weer heel geschikt, vooral omdat het aan de meest recente taalverwervingstheorieën beantwoordt. Om dit duidelijk te maken wat meer uitleg over opbouw en inhoud.

Inhoud en opbouw

Eén van de redenen waarom gezegd kan worden dat **Code Nederlands** de meest recente taalverwervingstheorieën in de praktijk brengt, is dat het vanuit communicatief oogpunt opgezet is. Concreet betekent dit dat taalhandelingen (b.v. positief beoordelen, iemand aanspreken, naar de weg vragen) de basis vormen voor de opbouw van de leergang. De grammatica is ondergeschikt aan dit uitgangspunt. Dit betekent niet dat er geen aandacht gegaan is naar de grammaticale opbouw. Net zoals de taalhandelingen wordt de grammatica cyclisch aangebracht, d.w.z. niet alles in één keer, maar uitbreidend en systematisch herhalend door de thema's heen. De grammaticale complexiteit is echter niet beslissend geweest in de leerstofselectie en -ordering van **Code Nederlands**. Dat dit vernieuwend is, blijkt duidelijk uit de kader-tjes voor de studenten: titeltjes als *Iemand aanmoedigen*, *Verlegenheid uitdrukken* zijn heel verrassend en ongewoon! In het begin is het dan ook wel even wennen voor de docent maar bij het bekijken van het lesmateriaal denk ik dat vrijwel iedereen snel enthousiast zal worden. Het functionele ordeningsprincipe blijkt immers zinvolle thema's en heel authentiek aandoend materiaal als resultaat te hebben.

Een tweede toepassing van recente taalverwervingstheorieën is het feit dat het recep-

tieve (luisteren, lezen) steeds voorafgaat aan het produktieve (spreken, schrijven). De receptieve aanpak resulteert ook in een ruim, betekenisvol en interessant taalaanbod waarin woordenschatopbouw veel aandacht krijgt.

Het tekstboek van **Code Nederlands 1** bestaat uit 32 lessen of thema's waarin telkens een aantal gebruikssituaties via luisteren leesteksten worden aangebracht. Daarop volgen kaders die functies, begrippen of grammaticale verschijnselen uit de teksten samenvatten of illustreren. Per les is er extra materiaal voorzien voor de snelle leerdere en een lijst van nieuwe woorden. In het oefenboek zijn begripsoefeningen en oefeningen op taalhandelingen, woordenschat en grammatica opgenomen. Ook hier is het onderscheid receptief/produktief vrij consequent aangehouden. Het docentenboek is erg gedetailleerd en bevat bijzonder veel praktische tips, suggesties om onderwerpen in te leiden, informatie over problemen die kunnen rijzen en over mogelijke cultuurverschillen.

Andere gegevens en overwegingen

Ondanks de algemeen lovende kritiek wil ik enkele opmerkingen maken die ik ook in een aantal andere besprekingen van **Code Nederlands** terugvond. Ik krijg bijvoorbeeld de indruk dat er wat te weinig aan spreekvaardigheid gewerkt wordt. De overgang van receptief naar produktief gaat vaak heel snel en het lijkt wel alsof de auteurs een beetje verwachten dat deze stap wel automatisch zal gebeuren. In die zin zou bijvoorbeeld een selectie uit **Spreekvaardigheid in de dop** zeker een goede aanvulling vormen.

Ook vind ik dat het niveau van de leesteksten wat te snel omhoog gaat. Hoewel er argumenten kunnen worden genoemd die het gebruik van authentieke teksten verant-

woorden, kan het toch onprettig werken voor een cursist als hij erg weinig van een tekst begrijpt.

gehoopt worden dat **Code Nederlands** ook in Vlaanderen meer en meer gebruikt zal worden in het NT2-onderwijs.

De oefeningen zijn vaak erg kort en zijn vooral voor grammatica erg beperkt. Grammatica hoeft inderdaad geen leidend principe te zijn, maar zeker gezien de vrij complexe grammaticale terminologie in de kadertjes van het tekstboek, zouden meer oefeningen welkom zijn. Wat die grammaticale terminologie op zich betreft, denk ik dat zelfs een aantal 'hoogopgeleide' *niet*-anderstaligen niet vertrouwd zijn met woorden als 'finiet' en 'infiniet'.

Een spijtige vaststelling naar de Vlaamse docenten toe is dat de leergang erg Noord-nederlands aandoet, vooral wat de luister teksten op de cassettes betreft. Gezien de kwaliteit en de vernieuwende aanpak van de cursus als geheel, mag echter toch

Ann De Schryver

Andere besprekingen

Kuiken, F.: Leerstofselectie en -ordering in **Code Nederlands**. In: **Levende Talen**, nr. 456, december 90, p.471-476.

Raymakers, C.: **Code Nederlands**. Nieuwe cursus voor volwassen allochtonen. In: **Samenwijs**, juni 91, p.406-407.

Zanden, Angeliek van der: Boekbespreking **Code Nederlands**. In: **Levende Talen**, nr. 459, maart 91, p.158-163.

SERIE:	Leren Lezen en Schrijven in het Nederlands als Tweede Taal is een alfabetiseringsmethode die uit 4 onderdelen bestaat: Een zekere woordenschat; 7/43; De kop erop; Tempo.
UITGEVER:	Nederlands Centrum voor Buitenlanders -NCB- Kanaalweg 84 B NL - 3533 HG Utrecht tel. 030/96.39.00. / fax 030/94.44.10.

Leren Lezen en Schrijven in het Nederlands als Tweede Taal is een vierdelige alfabetiseringsmethode die volgende leergang volgt: vanuit een mondelinge beheersing van de moedertaal stapt men eerst over naar de mondelinge beheersing van de tweede taal en daarna onmiddellijk naar de schriftelijke beheersing van de tweede taal. De algemene doelstelling van het hele pakket kan omschreven worden als 'het beheersen van de lees- en schrijfvaardigheden die noodzakelijk zijn om te kunnen functioneren in de Nederlandse samenleving.'

Doorheen het materiaal lopen twee leerlijnen, nl. een alfabetiseringslijn en een NT2-leerlijn. De alfabetiseringslijn is ingebed in een proces van tweedetaalverwerving en loopt van het ontwikkelen van een lees- en schrijfhouding tot het zelfstandig vervullen van eenvoudige lees- en schrijfp opdrachten. Bij de NT2-leerlijn hecht men in eerste instantie vooral belang aan het receptief beheersen van een aantal woorden die pas in een latere fase geactiveerd worden. Hoewel het onmogelijk is de 4 pakketten strikt over de 2 leerlijnen te verdelen, kan men toch de volgende accenten leggen:

de alfabetiseringslijn:
Een zekere woordenschat
→ 7/43 → Tempo

de NT2 leerlijn:
Een zekere woordenschat
→ De kop erop

TITEL:	Een zekere woordenschat
AUTEURS:	J. Kreulen & B. Tholen
UITGAVEJAAR:	1989
ONDERDELEN:	- 3 losbladige pakketjes in een ringmap (docentenhandleiding, werkbladen, schrijfbladen) - 1 cassette
RICHTPRIJS:	30 NLG
DOELGROEP:	(anderstalige) volwassenen die in geen enkele taal kunnen lezen en schrijven

Doelstellingen

De algemene doelen van dit pakket zijn de ontwikkeling van een *receptieve woordenschat* van ongeveer 700 woorden en de ontwikkeling van een aantal *basisvaardigheden* die nodig zijn om te kunnen leren lezen en schrijven.

In een overzichtsschema worden ook de specifieke doelen voor de woordenschatverwerving en het schrijven (vanaf les 5) duidelijk vermeld. Bij de uitwerking van elke les en zelfs bij elk onderdeel worden nogmaals de doelen geëxpliciteerd.

Woordenschatverwerving gebeurt in volgende stappen: luisteren, kijken, begrijpen, non-verbaal reageren en pas later produceren. Men maakt hierbij vooral gebruik van de Total Physical Response methode (TPR). Wat het schrijven betreft ontwikkelen de cursisten aan de hand van de schrijfbladen een grove en een fijnere schrijfmotoriek; ze schrijven letters, en leren hun naam naschrijven en ontwikkelen een goede schrijfhouding. De leerkracht hoeft de

schrijfbladen echter niet noodzakelijk met de woordenschatverwervingslessen te verweven. Ze kunnen ook gewoon in zijn geheel afgewerkt worden alvorens met 7/43 te starten.

Leerstofopbouw en leerinhoud

Het pakket bestaat uit 15 lessen van ieder 2,5 uur. Elke les heeft een aantal lesonderdelen en bij ieder lesonderdeel worden naast de doelstellingen ook de organisatie en de werkwijze vermeld. Verder geeft men heel duidelijk aan wanneer er een werkblad moet worden ingezet. Naast het 'instructieblok' staan de eigenlijke teksten die de nieuwe woordenschat en de TPR-aanwijzingen bevatten.

Het evalueren van de cursisten en het meten van vooruitgang krijgt geen aparte aandacht. Wel wordt er voortdurend herhaald en moeten de cursisten elke les huiswerk maken. Ik vind het echter zeer de vraag of dit als evaluatie voldoende is.

De woordenschat werd niet geselecteerd op basis van bestaande, recente woordfrequentielijsten maar op basis van ander bestaand NT2-materiaal. Op het einde van iedere les vindt men een woordfrequentielijst terug met de nieuwe woorden van die les maar de functie van die lijst is niet helemaal duidelijk. Helemaal achteraan in de docentenhandleiding is een volledige lijst met alle behandelde woorden opgenomen.

De leerstof is opgebouwd van makkelijk naar moeilijker met een geleidelijke uitbreiding van de woordenschat. De woordenschat uit vorige lessen wordt steeds herhaald. De lessen vormen geen strikt afgebakende gehelen; inhoudelijk vloeien ze in elkaar over. Het is wel nodig de lessen in de aangegeven volgorde af te werken.

In de lessen zit een cyclische benadering: verschillende inhoudelijke aspecten van eenzelfde woord komen in verschillende lessen aan bod. Daarnaast vinden we een procesmatige aanpak in de opbouw: eerst worden de woorden in een betekenisvolle context aangeboden en erg dikwijls herhaald zodat geleidelijk de betekenis duidelijker wordt (semantisering). Nadien volgt het vastzetten (consolideren). De cursisten voeren de instructies uit die de lesgever geeft. Soms produceren de cursisten de woorden zelf terwijl ze de instructies uitvoeren, maar dit is zeker geen vereiste in het begin.

De inhoud van de lessen sluit goed aan bij de algemene en specifieke doelstellingen van het pakket. Er wordt veel en dikwijls

herhaald omdat men ervan overtuigd is dat mondelinge herhaling gekoppeld aan steeds weerkerende handelingen de betekenis van nieuwe woorden langzaamaan bij de cursisten doet doordringen.

De ingrediënten van iedere les zijn nagenoeg dezelfde: woordenschatvergroting, -verwerving, herhaling van woordenschat uit vorige lessen, samenwerken, ontwikkelen van studievoordigheid, huiswerk en in een latere fase het ontwikkelen van schrijfmotoriek. Die ingrediënten komen echter niet telkens in exact dezelfde volgorde terug.

Samenvattend kunnen we stellen dat **Een zekere woordenschat** een zeer gebruiksvriendelijk en overzichtelijk lespakket is met een duidelijke docentenhandleiding. De onderliggende principes zijn in overeenstemming met de recentste theorieën inzake NT2-verwerving: receptie gaat vooraf aan productie (TPR-aanpak), mondelinge vaardigheden gaan aan schriftelijke vooraf, er is veel aandacht voor woordenschat en taalfuncties die de cursisten in hun dagelijks leven nodig hebben, en ook interactie en communicatieve vaardigheden staan centraal.

Wel vind ik het jammer dat de lijst van leesen schrijfvaardigheden die noodzakelijk worden geacht om te kunnen functioneren in de maatschappij en die aan de basis ligt van deze methode, nergens werd opgenomen. Ook het werken met de cassette en het inzetten van de schrijfborden wordt niet expliciet toegelicht.

TITEL:	7/43
AUTEURS:	B. Tholen (red.), M. Gielen, R. de Groot, W. Jansen, I. Ubeda & M.-J. van Wouw
UITGAVEJAAR:	1989
ONDERDELEN:	- docentenhandleiding per thema (losbladig in ringmap) - losse kartons met basiswoorden - 7 cursistenboekjes (1 boek per thema)

RICHTPRIJS:	- docentenhandleiding: 30 NLG - cursistenmateriaal: 25 NLG
DOELGROEP:	(anderstalige) volwassenen die in geen enkele taal kunnen lezen en schrijven maar die beschikken over een zekere receptieve woordenschat in het Nederlands. (De volwassenen hebben bij voorkeur het pakket Een zekere woordenschat afgewerkt.)

Doelstellingen

Het algemene doel van **7/43** is het aanbieden van oefenstof om het technische lees- en schrijfproces onder de knie te krijgen. Het pakket is bedoeld ter ondersteuning van de docent die aan mensen met verschillende nationaliteiten, culturele achtergronden en huiselijke omstandigheden de eerste beginselen van schriftelijk taalgebruik wil aanleren.

Voor **7/43** worden ook verschillende specifieke doelen geformuleerd. (o.a. eenvoudige korte teksten met korte zinnen en gekende woorden kunnen lezen). Deze worden echter niet meer in de aparte lessen aangegeven.

Verdere ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid en de uitbreiding van de woordenschat staan in dit pakket niet centraal. Hiervoor wordt doorverwezen naar het pakket **De kop erop**. Er wordt trouwens geadviseerd om de pakketten **7/43** en **De kop erop** samen te gebruiken. Hoe leerkrachten binnen hun les de tijd tussen beide pakketten verdelen, is hun keuze. Zoals expliciet in **7/43** wordt gesteld, is de eigen creativiteit van de leerkracht en het eigen beoordelingsvermogen noodzakelijk om de lessen tot een succes te maken. Misschien is er toch wel nood aan richtlijnen omtrent het combineren van beide pakketten in een les; een voorbeeld zou waarschijnlijk op z'n plaats zijn.

Leerstofopbouw en leerinhoud

In een aantal inleidende teksten zetten de auteurs hun visie op 'leren', 'anderstalige analfabeten', 'taalgebruik op school' en 'leren lezen en schrijven' uiteen.

Lezen wordt beschouwd als een techniek om schriftelijke boodschappen te ontcijferen. Met ontcijferen bedoelt men het verklanken van letters van een woord om zo tot de betekenis door te dringen. Het ontcijferen gebeurt op basis van het structureren van woorden. Structureren is analyseren en synthetiseren van de woorden van de tekst. Dit structureringsproces wordt aan de hand van een aantal basiswoorden aangeleerd. Die basiswoorden werden zorgvuldig geselecteerd. Volgende criteria werden daarbij gehanteerd: de woorden moeten klankzuiver zijn, kort en concreet, functioneel, ze moeten aansluiten bij de thema's, ze moeten langs oplopende moeilijkheidsgraad lopen en bijna alle letters en klanken vertegenwoordigen.

Wat de schrijfvaardigheid betreft onderscheidt men in **Leren lezen en schrijven in het Nederlands als Tweede Taal** 3 niveaus. In het eerste niveau wordt de schrijfmotoriek ontwikkeld. Het tweede niveau omvat het leren schrijven van lettervormen en het gebruik van het schrift op woord- en zinsniveau. Het laatste niveau richt zich op schrijfp opdrachten die een ander doel hebben dan het schrijven zelf. In **7/43** beperkt men zich vooral tot het schrijven van lettervormen en het schrijven op

woordniveau. Het leren lezen wordt nage-
noeg tegelijkertijd met het leren schrijven
aangeboden.

Het materiaal bestaat uit 7 thema's met elk
6 of 7 basiswoorden (vandaar de titel **7/43**).
De thema's sluiten goed aan bij de leefwe-
reld van de cursisten (b.v. het thema 'huis'
met als basiswoorden 'huis, dak, raam,
bank, stoel en gang'). Voor elk basiswoord
is er steeds eenzelfde opeenvolging van
oefeningen, wat verveling en eentonigheid
wel in de hand kan werken. Naargelang de
vordering in thema's komen er wel nieuwe
en moeilijkere oefeningen bij. In de docen-
tenhandleiding wordt elke oefening voorzien
van een motivatie en een concrete werkwij-
ze. Het materiaal dat nodig is voor het
afwerken van alle lessen is als één lijst in de
handleiding opgenomen. Het is absoluut
noodzakelijk de handleiding door te nemen
alvorens met het materiaal van start te gaan

want bij de lessen zelf wordt er geen uitleg
meer voorzien.

Het materiaal is aantrekkelijk en verzorgd.
Vooral de cursistenboekjes hebben verzorg-
de illustraties en foto's, een aangename
typografie en plezierig authentiek tekstma-
teriaal. Soms zijn de tekstjes die gebruikt
worden om het basiswoord te introduceren,
inhoudelijk nogal mager en bieden ze wei-
nig gespreksstof.

Ook in dit pakket wordt geen expliciete
aandacht gegeven aan de evaluatie van de
cursisten. Er is ook geen diagnostische
toets voorzien om het aanvangsniveau van
de cursisten te bepalen. Verder wordt even-
min vermeld welke kennis absoluut noodza-
kelijk is alvorens met **7/43** van start te kun-
nen gaan. Waarschijnlijk gaan de auteurs
ervan uit dat men het pakket **Een zekere
woordenschat** heeft doorgemaakt.

TITEL:	De kop erop
AUTEURS:	R. de Groot & I. Ubeda
UITGAVEJAAR:	1990
ONDERDELEN:	- 2 losbladige pakketten in een ringmap (docentenhandleiding, werkbla- den) - 2 cassettes
RICHTPRIJS:	30 NLG
DOELGROEP:	(anderstalige) volwassenen die naast het verwerven van een eerste lees- en schrijfvaardigheid (7/43) ook verder aan de uitbreiding van hun woordenschat willen werken

Doelstellingen

Als algemene doelstelling voor het pakket
geldt: de mondelinge taalvaardigheid van
de cursisten uitbreiden in die domeinen die
in het dagelijkse leven een belangrijke
plaats innemen.

Specifieke doelstellingen worden zeer

beknopt geformuleerd in het schematische
lesoverzicht van de docentenhandleiding.
Deze doelen worden ook terug opgenomen
in de eigenlijke lesonderdelen.

Leerstofopbouw en leerinhoud

Wat werkwijze en vormgeving betreft, sluit dit pakket nauw aan bij het pakket **Een zekere woordenschat**, hoewel er meer aandacht geschonken wordt aan de productieve mondelinge taalvaardigheid. De inhoud van de lessen daarentegen is gereleerd aan de thema's van **7/43**.

Ook nu staat de TPR-methode centraal. Het is de bedoeling dat de cursisten met het toenemen van woordenschat en inzicht in de structuur van de Nederlandse taal, de rol van 'opdrachtgever' op zich kunnen nemen. In **Een zekere woordenschat** was deze functie hoofdzakelijk voor de docent weggelegd. Hoeveel woorden er in **De kop erop** aan bod komen, is niet op het eerste gezicht duidelijk, maar erger is dat nergens wordt aangegeven hoe de behandelde woordenschat werd geselecteerd. Heeft men opnieuw een beroep gedaan op al bestaand NT2-materiaal, heeft men er woordfrequentielijsten op nagekeken of heeft men intuïtief woorden gekozen?

Net als bij **7/43** bestaat het materiaal van **De kop erop** uit 7 thema's. Elk van deze thema's wordt in verschillende lessen behandeld wat leidt tot een totaal van 50 lessuggesties die elk nog eens onderverdeeld kunnen worden in lesonderdelen.

Na het schematisch overzicht wordt elk van de lessen en lesonderdelen gedetailleerd uitgewerkt met doelstellingen, organisatie en werkwijze. De docentenhandleiding biedt

dus een zeer goede leidraad met duidelijke instructies. Naast de 'instructieblokken' staan de eigenlijke teksten met nieuwe woordenschat en TPR-opdrachten afgedrukt. Er wordt ook heel duidelijk aangegeven wanneer er werkbladen aan te pas komen.

Op het einde van iedere les is een lijst met nieuwe woorden opgenomen. Een volledige lijst van alle behandelde woorden vindt men in de docentenhandleiding echter niet terug. In de lessen zit er een evolutie van makkelijker naar moeilijker, hoewel niet zo uitgesproken als bij het pakket **Een zekere woordenschat**. Binnen eenzelfde thema breidt men geleidelijk de woordenschat uit. De woordenschat uit vorige lessen wordt in latere lessen herhaald zodat een chronologie in het afwerken van de lessen noodzakelijk is. Ook inhoudelijk vloeien de lessen bij eenzelfde thema in elkaar over. Ze mogen m.a.w. niet als strikt gescheiden en los van elkaar te gebruiken gehelen worden opgevat.

De kop erop is geen kant-en-klare methode; het pakket moet gezien worden als een kopieerset die nogal wat zelfwerkzaamheid van de docent vraagt. Bovendien wordt ook nu weer weinig aandacht besteed aan de evaluatie van de vooruitgang die de cursisten maken. Er werden bijvoorbeeld geen afzonderlijke toetsen bij het materiaal gevoegd.

De kop erop is weerom een zeer verzorgd pakket met mooie illustraties en foto's. Toch zijn sommige foto's misschien wat onduidelijk om goede kopies op te leveren.

Bij het materiaal zitten ook 2 cassettes maar hun functie wordt niet expliciet toegelicht.

TITEL:	Tempo
AUTEURS:	E. Broeckhuysen, R. de Groot, I. Ubeda, M.-J. van Wouw & B. Tholen (red.)
UITGAVEJAAR:	1990
ONDERDELEN:	- docentenhandleiding (losbladig in ringmap) - 3 cursistenboekjes (telkens met 10 lessen)

RICHTPRIJS:	- docentenhandleiding: 30 NLG - cursistenmateriaal: 10 NLG
DOELGROEP:	(anderstalige) volwassenen die hun lees- en schrijfvaardigheid willen verfijnen. (De volwassenen hebben het pakket 7/43 volledig afgewerkt.)

Doelstellingen

De algemene doelstelling voor **Tempo** wordt als volgt geformuleerd: het vergroten van de technische leesvaardigheid van de cursisten en het verdiepen van de functionele component.

Meer specifiek streeft men in **Tempo** na dat cursisten geen technische problemen meer hebben met het lezen van eenvoudige teksten; zij kunnen uit allerlei functionele teksten (bijvoorbeeld de openingsuren van een dokterspraktijk) die informatie halen die ze nodig hebben; zij kunnen een eenvoudig briefje schrijven over een bekend onderwerp; zij kunnen hun mening schriftelijk onder woorden brengen (misschien is dit wel wat onrealistisch hoog gegrepen); zij kunnen de logische lijn van een verhaal afmaken. Tevens wordt een begin gemaakt met het lezen en schrijven als ontspanning. Bij het lezen wordt er specifiek aandacht geschonken aan verschillende leesteknische problemen, zoals interpunctie, de hoofdletters, meerlettergrepige en samengestelde woorden, het lezen van verschillende handschriften,...

Zowel voor lezen als voor schrijven worden aandachtsdomeinen opgegeven. Voor het lezen moeten de cursisten leren om verschillende leesstrategieën toe te passen zoals globaal lezen, tempo lezen, oriënterend lezen,...

Voor het schrijven wordt de aandacht gevestigd op de verschillen tussen ondersteunend schrijven (om bijvoorbeeld iets beter te kunnen onthouden), het communicatief schrijven (een kattebelletje voor een familielid) en het vrij schrijven.

Leerstofopbouw en leerinhoud

Tempo bevat 30 lessen die gegroepeerd zijn rond een aantal functionele inhouds die aansluiten bij de leefwereld van de cursisten. De lessen hebben een oplopende moeilijkheidsgraad. Het stramien van de lessen is vast; de oefeningen zijn wel voor het ganze pakket op dezelfde manier opgebouwd maar hun complexiteit verschilt. In **Tempo** wordt niet meer strikt thematisch gewerkt; de nadruk ligt veeleer op het beheersen van een aantal vaardigheden en het verfijnen van het lees- en schrijfproces. Net zoals bij **7/43** komen in elke les dezelfde oefeningen terug en dan nog min of meer in dezelfde volgorde.

Tempo richt zich vooral op het leren lezen en schrijven van 'administratieve' teksten. Hieronder verstaat men onder meer: eenvoudige formulieren, spreekuurborden en andere tijdstabellen, adressen en afzenders, briefkaarten en brieven.

Ook dit pakket bevat geen specifiek evaluatie- of toetsinstrument om de voortgang bij de cursisten na te gaan; Evenmin wordt er een duidelijk aanvangsniveau voor de cursisten gedefinieerd. Voor sommige van de specifieke doelen, bijvoorbeeld het formuleren van een eigen mening, is er naar alle waarschijnlijkheid meer oefenmateriaal nodig dan het lespakket aanbiedt.

Jammer is ook dat de docentenhandleiding zeer beknopt is en geen organisatorische instructies bevat. Wel worden de leerinhouden in een schematisch overzicht duidelijk weergegeven.

Algemene opmerkingen

Eigenlijk is het noodzakelijk de 4 pakketten als een geheel te zien en het geheel dus ook systematisch af te werken; men bouwt immers steeds verder op de kennis uit voorgaande stukken en geen enkel pakket omschrijft expliciet een aanvangsniveau. Voor cursisten die lange tijd afwezig zijn of die later instappen, wat in de praktijk nogal eens voorvalt, is het erg moeilijk om aan te pikken. De meeste lessen zijn sterk opgebouwd naar moeilijkheidsgraad. Dit maakt ook dat men niet zomaar naar believen die

thema's kan behandelen waar men op dat moment inhoudelijk aan toe is.

De volledige methode is erg verzorgd uitgewerkt en biedt zeer veel goede werkvormen en interessante oefeningen om aan anderstalige analfabeten geleidelijk het Nederlands en het lezen en schrijven aan te leren. Zonder aanpassingen leent het materiaal zich echter niet echt tot differentiatie, hoewel er in de praktijk slechts weinig homogene groepen bestaan.

Agnes Leysen

Nuttige gegevens

Nederlands aan anderstaligen

Organiserende instanties

CBL-UIA (Centrum voor Beroepsvervolmaking Leraren)
Universiteitsplein 1 - 2610 Wilrijk
tel. 03/820.29.61

VON (Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands)
p/a Geert Van hoogenbermt
Eeklostraat 149 - 9030 Mariakerke
tel. 091/26.00.58

CBW (Centrum Buitenlandse Werknemers)
- **Materialenbank**
Van Daelstraat 35 - 2140 Borgerhout
tel. 03/235.34.06
(leermiddelen en informatie Nederlands voor migranten)

Steunpunt NT2 (Nederlands als Tweede Taal)
Blijde Inkomststraat 7 - 3000 Leuven
tel. 016/28.53.67
(materiaalontwikkeling Nederlands voor

anderstaligen en begeleiding projecten)

ICTL (Interfacultair Centrum voor Toegepaste Linguïstiek)
p/a Dienst voor Studietoelagen
Prinsstraat 14 - 2000 Antwerpen
tel. 03/220.46.32 of 03/220.48.45 (verantwoordelijke Anne Boeken)
(cursussen Nederlands voor anderstaligen)

Tijdschriften

LES: tijdschrift voor lesgevers aan volwassen anderstaligen
(wegens themanummers en bespreking nieuw lesmateriaal/nieuwe methoden ook interessant voor Vlaanderen)
Werkgroep Educatief Plan
Oranje Nassaulaan 51
NL - 1075 AK Amsterdam
tel. 020/73.08.55

SAMENWIJS: tijdschrift voor onderwijs,

